

Akademiledamoten Kristina Lugn brukar hävda att kajorna flyger upp och ner över hennes födelseort Tierp "eftersom det är så fult". När Svenska Aero-Bilder flög över Tierp på 50-talet var det en ort som växte med ny Shellstation och nya bostadskvarter.

LITE FRÅN OVAN

Titta på bilden! Det är 50 år sedan och framtiden är redan i Tierp. Svenskarna har fått råd att köpa bil och under rekordåren byggs det hyreshus och bensinmackar som aldrig förr. Den här bilden av 50-talets Sverige finns sparad bland fem miljoner andra i ett skyddsrum i Enköping. Riksettan har letat i Svenska Aero-Bilders arkiv och hittat bilismens frusna ögonblick.

TEXT: MAJA AASE FOTO: SVENSKA AERO-BILDER AB

Vättern runt ur fågelperspektiv.
Essostation vid Borensberg från
1958 och Sveriges första motell
Gyllene Uttern nära Gränna.

PERERIC ÖBERG springer nedför trapporna till skåpen, hyllorna och lådorna i skyddsrummet, där arkivchefen Leif Andersson letar efter udda bilder. Udda kan i det här arkivet vara vad som helst: en svängplöjd åker eller en fiskebåt.

Men just i dag är det vägar, mackar och motell som gäller. Pereric bläddrar med sitt speciella handgrepp: bilderna ligger mellan ett par fingrar så att det går lika fort framåt som bakåt.

Och bilderna hittas snabbt. Inte bara för att Pereric gillar att leta utan för att det är ett måste, i ett trångt skyddsrum med Generalstabens och Lantmäteriets kartor på vägg och i lådor, och miljoner foton i fler askar än någon kan komma ihåg.

– Ingen annan har så många bilder på ett och samma ställe.

Vi är det äldsta företaget i branschen och allt handlar om flygbilder.

I första hand är bilderna tagna på det

Pereric hade själv flyguniform när han började fotografera Sverige.

På 1950-talet byggdes många nya motell i Sverige. 1957 invigdes Gyllene Ratten (bilden i v) av dåvarande kungen Gustav VI Adolf. Fleninge motell vid gamla Rikstsvåan hade blivit klar fyra år tidigare.

svenska urboendet – huset på landet. I mitten av 50-talet tänkte flygförmorna att ”nu jädrar ska vi ta bilder av gårdar”. Så är det än i dag. Foton tas där det finns potentiella kunder, som stolt vill hänga en bild i företagets reception eller ovanför soffan i vardagsrummet. Eller på mackens kontor.

– Vi fotar på vilda västern-vis. Skjuter först och frågar sen, säger Pereric.

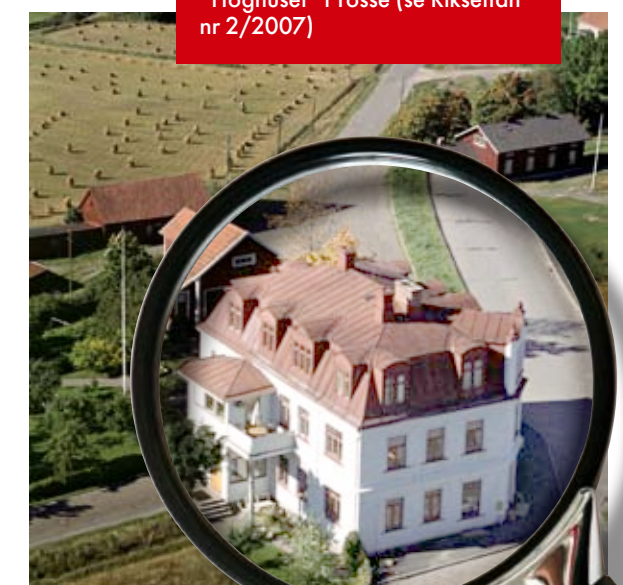
Hela affärsidén är alltså att ha säljare som bilar runt med demotavlor i fotoväskor stora som baksäten och knackar på hos hemmansägarna, mackföreståndarna och i industriområden. Över hela Sverige har det tagits flygbilder och vem minns inte de ofta bleknade bilderna på faluröda ladugårdar med gödselstack?

JUST TILL GÖDSEL och dynghögar har Pereric Öberg ett ömsint förhållande. Han ler när jag berättar om flygbilden hemma hos mormor och morfar, där det enda som nu för tiden syns tydligt är en illgrön fläck, där den bortretuscherade gödselstacken låg.

– Jag tycker att man tvärtom ska vara

Två ovanliga flygbilder som visar färjan i Brasta (Jämtland) och ”Höghuset” i Tösse (se Riksettan nr 2/2007)

Tillåten av
FÖRSVARSSTABEN
för försäljning enligt
Fst/FL beslut 6/3 1957

Övergran

Litegrann från ovan såg det nybyggda svenska vägnätet och en värmländsk bilskrot riktigt spännande ut.

glad över sin dynghöj. I dag är det väldigt få som har djur och visar man bilder för dagens generation har de ingen aning utan undrar varför det fanns dynghögar.

ATT BESÖKA Svenska Aero-Bilder är att umgås intensivt med totalentusiasten Pereric Öberg, en man med årsbundna vanor: mellan vår och höst – det gäller att ha gröna träd och buskar på bilderna – sitter han i helikoptern och fotograferar fosterlandet, mellan 50 och 75 meter ovan hustaken. Han är konservativ och kör helst med ”gammaldags” färgfilm. Och så är han prismedveten: att hyra helikopter kostar 100 kronor i minuten.

– Nästa gång du åker taxi kan du ju glömma att det är dyrt, säger Pereric, som är jämnårig med bilismens guldålder. Född 1959 på vischan utanför Enköping. På 70-talet ägde hans farsa *Drive In Baren* som låg längs med gamla E18, en kilometer från stan. En del nostalgia fanns kvar, som bardisken och flipperspelet och matbrickorna som gick att hänga på bilarnas nedvevade rutor.

– Jag plockade disk och såg en del av dåtidens kändisar, som Jan Lindblad och Tor Isedal. Farsan sålde innan det blev motorväg och stället hamnade i bakvattnet.

Pappan fick jobb som säljare för en flygfotofirma, ett jobb som Pereric tog över. Då hade han stilig flyguniform, i dag är jobbet mindre formellt.

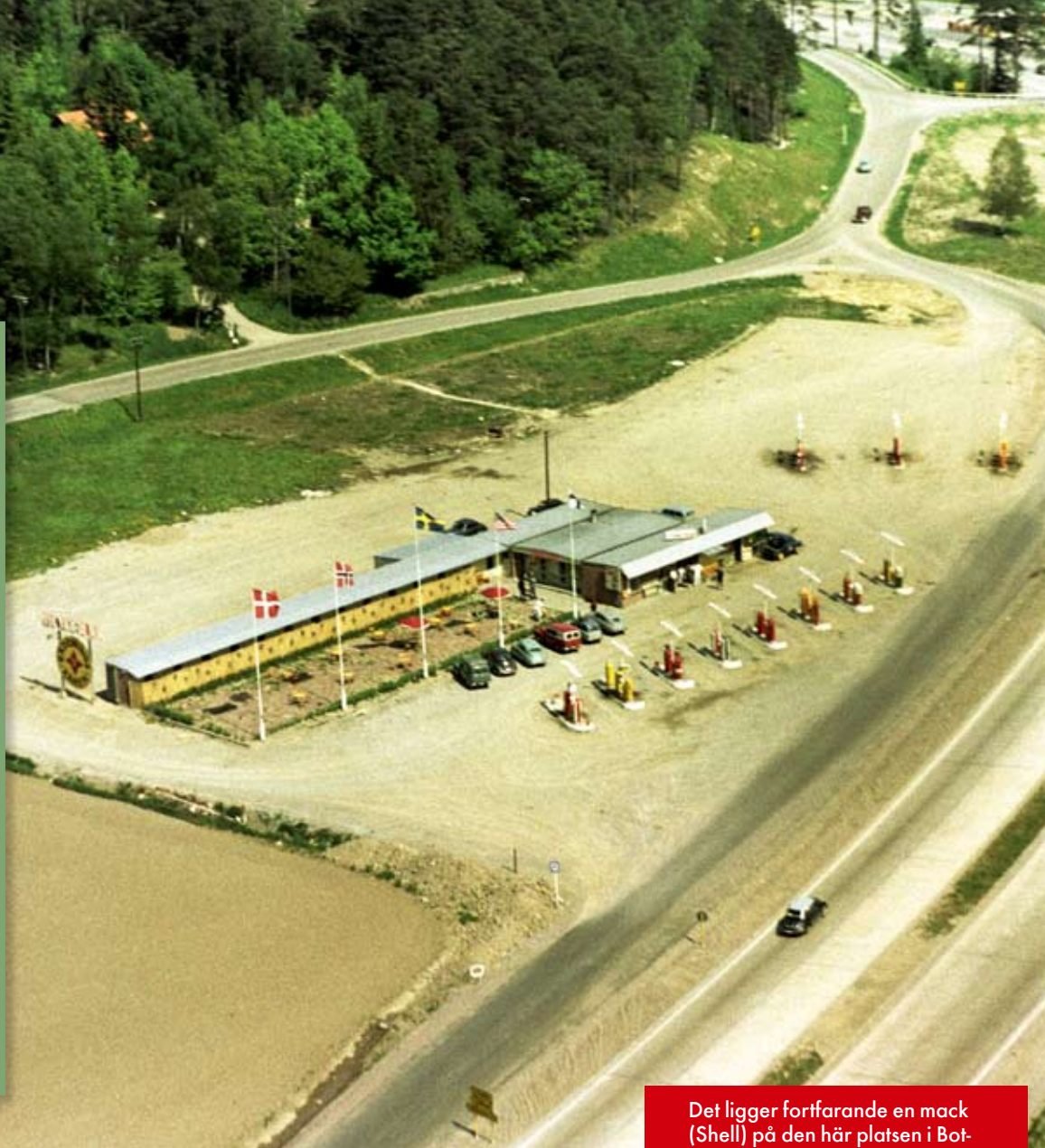
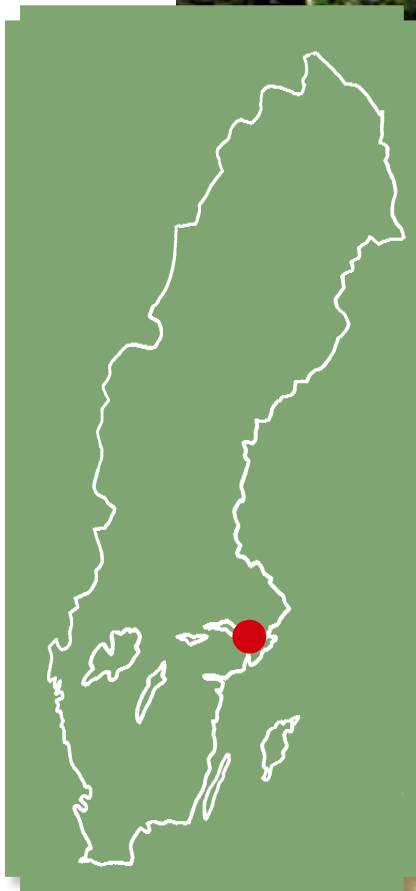
– Säljyrket har väl inte lika hög status som förut men att möta människan och höra historien är världens roligaste jobb. Med viss vördnad lyssnar jag på vilket slit det har varit med bensinmacken eller gården. Jag är inte stormrik vad gäller pengar. Men jag har blivit stormrik på verkliga historier.

PERERIC HAR GÅTT från säljare till fotograf och ägare, och när någon ringer och undrar om en bild blir Pereric alltid nyfiken.

– På 50-talet var det ju en enorm expansion i samhället. Bilismen ökade explosionsartat och helt plötsligt kunde ju lanthandeln gräva en grop och stoppa

Det ligger fortfarande en mack (Shell) på den här platsen i Botkyrka men motellet och pumparna med bensen från flera olika bensinbolag är borta.

ner en pump och börja tjäna pengar. Ibland kan en bild kännas speciellt, som när det står Koppartrans på skylten och man vet att det inte längre finns.

NÄR HAN INTE letar i arkivet är Pereric ute och plåtar, med sin pensionerade pappa i följe i företagsbilen, fylld med flygbränsle i jeeptankar. Bra fotoväder är soligt och klart ("högst en åttondels moln").

– Vi glider på högtrycket. Är det disigt får vi inte fram de färger vi vill ha. Skuggor från hus och träd går bra men inte skuggor från molnen. Då blir det alldeles pannkaka.

Förr var det förbjudet med synlig

horisont på bilderna, och inte heller broar och knutpunkter var tillåtna. I arkivet finns spåren efter Försvarsstaten, som censurerat och klippt av hörn på negativ och papperskopior. Nu är det fritt fram och Pereric komponerar i helikopterhytten:

– Vanligtvis tar jag en enda bild. Annars blir det för många bilder i arkivet och säljaren säljer inte mer bara för att det finns tre bilder på gården. Jag gillar att få med socknens kyrkspira, en fjälltopp eller vindkraftverk. Men det händer att kunden inte håller med om att jag har fotat den bästa sidan av huset, för han kanske hatar de där vindkraftverken. Och då har jag ju tagit bilden från fel håll.

DEN BÄSTA BILDEN är fortfarande otagen, men Pereric drömmer om scoopet. I väntan på det berättar han gärna en historia från livet i luften och bland svenskarna på marken.

– En tant blev helt vansinnig när jag knackade på. "Jag vill inte ha med er att göra, ni kommer ju från tidningen *Se* och fotograferar nakna kvinnor som solar på altanen." Jag svarade "men titta här, du ser väl att det är en bild på gården?". Hon hade helt enkelt sett planet underifrån, med svenskregistreringen *SE*. Jag förklarade men hon gav sig inte. Och tyvärr, jag sålde ingen bild.